

Nausicaa Marbe

SMEERGELD

2014 Prometheus Amsterdam

Proloog

Mei 2014

De politie haalde ons van de weg in de Dordogne. Negenhonderd kilometer van huis, op een steenworp van de plek waar niemand ons mocht vinden. Het namiddaglicht doofde al uit, iedereen in de auto sliep. Naast mij lag Gaby met haar hoofd tegen de ruit, achterin doezelde de tweeling, hun ledematen in kronkels over de bank. In hun handen de stilgevallen iPhones. Even was het zo vredig dat ik ook begon te knikkebollen.

De vermoeidheid nestelde zich voorbij Limoges als een routewijzer in mijn oor. Een slaapdronken TomTom die afritten negeerde, afstanden fout inschatte en bij rotondes verkeerde afslagen influisterde. *Na vijftig – of was het vijfhonderd? – meter linksaf, dan rechtdoor, rechts houden en ogen dicht, kin omlaag, slaap lekker. De auto zal vanzelf stoppen op de hoogste heuveltop van Saint-Jory-las-Bloux, bij de hoge ommuring met de zwarte ijzeren poort. U ziet dan poreuze muurstenen vol gele mosvlekken en de vele nutteloze, aan roest overgedragen kettingsloten. Bestemming bereikt.*

Een paar seconden moet ik zijn weggezakt. Net niet genoeg om de macht over het stuur te verliezen. De auto slingerde dan ook niet toen ik wakker schrok. Toen pas zag ik de afslag die ik moest hebben. Net op tijd om van de *route nationale* af te gaan. Eindelijk de weggetjes zonder flitspalen en camera's, de haarvaten van het Franse boerenland, om snel de auto te laten verdwijnen aan het eind van een slingerweg die buiten een gehucht doodloopt.

Op een adres zonder burens.

Maar het liep anders. Al bij de eerste kruising sprongen twee agenten de weg op. Een was een reus die verwoed gebaarde dat

we naar de kant moesten. Naast hem wachtte een kleine met een snor, de armen gekruist.

Nu al. En ook nog met Gaby en de kinderen erbij. Voor hen schaamde ik me nog het meest. Mijn gezicht gloeide, net of daarop mijn mislukking was verschenen. Anderen komen met alles weg. Mij pakten ze al bij mijn eerste poging het lot naar m'n hand te zetten. Om terug te krijgen wat van mij was, om mijn gezin intact te houden.

Wat had ik graag gas gegeven in plaats van te remmen. Plankgas. En dan met een bocht om de flikken heen wegrijden, met gierende banden. Maar ik zette de auto aan de kant. Zo dicht mogelijk bij een hoge haag, alsof die me kon behoeden voor wat er zou komen. Gaby sliep nog steeds. Toen de enorme agent dichtbij kwam, zag ik dat het een vrouw was. Op haar schouders zetelde een nek die breder was dan haar kaken. Ze hadden een beul gestuurd, een krachtpatser die zonder schroom korte metten kon maken met de man die zeker zou vechten, zijn vrouw die in paniek om zich heen zou slaan en de kinderen die spartelend zouden weigeren om mee te komen.

Ze waggelde naar me toe, de synthetische stof van haar uniformbroek schuurde hoorbaar tegen haar benen. Ik opende het raam. Mijn rappe Frans, keurig bijgehouden sinds het gymnasium, zou haar misschien voor mij kunnen innemen.

‘Bonsoir madame.’

Meer mocht ik niet zeggen, ze nam zonder mijn groet te beantwoorden het woord.

‘Blijf in de auto, rijd met tien kilometer per uur naast mij, draai verderop de parkeerplaats op, parkeer met de achterkant naar de uitgang, parallel aan ons voertuig. Kom je auto niet uit.’ Dan pas: ‘*Me comprenez-vous?*’

Mais oui.

De parkeerplaats was leeg en grensde aan barakken die verlaten leken. Tot mijn verbazing was ook het politiebusje leeg. Waar ik een arrestatieteam had verwacht, klaar om onze auto te bestor-

men, waaiden zilvergrijze gordijntjes door de open ramen naar buiten. Toen ik de motor afzette, werd Gaby wakker.

‘Zijn we er?’

Nog voordat ik kon antwoorden keek ze uit haar raam, recht in het gezicht van de kleine klabak die zijn spitse neus tegen het glas drukte. Zweet sijpelde over zijn paarse wangen. Gaby gilde. Nu waren de kinderen ook wakker. Rechtop, meteen alert als antilopen bij elke trilling op de savanne, het onheil in de neusvleugels, de verse rel al in de smiezen. Pubers.

‘Cool, we worden gearresteerd!’ riep mijn zoon.

‘Door Hitler en de Hulk,’ giechelde mijn dochter.

In de raamopening verscheen een handpalm als een opgevouwen runderrollade. Ik legde de autopapieren erin. Daarna mijn documenten, volgens het bevel: ‘Alles wat u aan identificatiebewijzen bij zich hebt en ook de autosleutels, alles, *allez vite!* En houd de kinderen binnen. *Pendant toute la procédure, compris?*’

‘Wat is er aan de hand?’ fluisterde Gaby, alsof we in het geheim moesten overleggen over de situatie. Mijn vrouw kon iets zeldzaams. Ze kon waardig de kop buigen in penibele of onduidelijke omstandigheden, maar jaloersmakend gelaten in controle blijven. Dat was Gaby ten voeten uit. Met een timide, goed getimede glimlach kon ze het wantrouwen van de tegenpartij wegnemen. Wat ik niet voor elkaar kreeg lukte haar wel.

Van de aanhouding begreep ze uiteraard niets. Ik had mijn best gedaan haar erbuiten te houden. Onder ede zou ze naar waarheid kunnen verklaren dat ze geen idee had wat ik de afgelopen maanden had uitgespookt.

Zou ze iets vermoeden? Vanuit de bijrijdersstoel bestudeerde ze me met haar lichte, opvallend ronde ogen: schijfjes amber waarop haar DNA royaal groene spikkels had gemorst. Die kleur lichtte het roze in haar lippen en het violet in haar donkere haar op, een effect dat precies het verschil uitmaakte tussen een mooi en een fascinerend gezicht. Haar blik was soms ontwapenend

mild, andere keren ronduit giftig. Nooit wist ik of de verandering door het licht kwam of door mij.

‘Wat heb je gedaan, Job?’

Dit was wel het slechtste moment voor een biecht. Ik zou haar iets anders vertellen. De onschuldige waarheid, de kleine, miezerige, tijdelijke waarheid, die net een halfuur oud was.

‘Jullie zijn in slaap gevallen bij Thiviers, daarna reed ik even de N21 op, viel bijna in slaap onderweg, miste bijna de afslag voor Excideuil en Périgeux...’

‘Job!’

Ze gaf me een por in mijn zij toen ze zag dat ik plaatsnamen van een uitgeprinte route voorlas. Tekst die galmde als een slecht alibi.

‘Waarom houdt de politie ons aan?’

Ik haalde zo nonchalant mogelijk mijn schouders op.

‘Misschien heb ik te hard gereden of mankeert er iets aan de auto. Die chagrijnen zeggen niets.’

Gaby pikte het.

‘Sneu, hoor. Had maar een andere route genomen.’

Het klonk lieflijk pesterig. De onschuld aan gene zijde van de wanhoop, kansloos. Waar we ook hadden gereden, ze waren ons op het spoor gekomen. Al vroeg ik me ineens af waarom ze ons niet bij het huis stonden op te wachten. Misschien moesten ze me aanhouden zodra ze onze auto signaleerden. Wie weet zochten ze de hele omgeving af, bij elke afslag en kruising in de buurt van Saint-Jory, zelfs bij het huis. Alle mankracht in de regio uitgerukt voor de voortvluchtige Nederlander.

‘Moet je die twee zien.’

Mijn zoon wees naar de politiebus. Daarin zaten de agenten naast elkaar op de eerste achterbank, voor de open schuifdeur. Als uilige scholieren die elkaar leerden lezen spelden ze de inhoud van mijn paspoort. De vrouw bewoog haar wijsvinger over de bladzijde, de man leek alles over te schrijven in een cahier vol

indigoblauwe vellen, langzaam, gekweld. Zo nu en dan kraakte de portofoon van de reuzin, dan bracht ze die naar haar smalle lippen en praatte er onverstaanbaar door. Haar gezicht was onbewogen.

De kinderen speelden inmiddels op de iPhones *Vampires Live*, te horen aan het onuitstaanbare gebrul dat het permanente gedoe om bloed begeleidde. Wat er ook gebeurde, dat scherm bood hun een parallel leven. Gaby gaapte. Een rode kater stak gelaten het parkeerterrein over. Zij dachten niets te hoeven vrezen. Ik daarentegen voelde me al in voorarrest in mijn stilstaande auto, een gevangeniscel op wielen. Zeker een halfuur gebeurde er niets. Daarna stapte de snor uit zijn busje en kwam mijn kant op met in zijn hand iets wat op een pinapparaat leek.

‘Tachtig euro,’ zei hij.

‘Een grapje zeker,’ antwoordde ik te snel, te brutaal. De agent bukte en loerde naar de achterbank.

‘Ik weet niet wat u grappig had gevonden aan het verlies van de uwen.’

‘Pardon?’

Zijn verklaring kwam in een flux de bouche: ‘U komt van de snelweg, rijdt via de afslag naar de kruising en rijdt dan gewoon door. Het stopteken staat pal voor u, maar u negeert het. U stopt niet, u rijdt door, ook al staan we daar zichtbaar langs de weg. Tachtig euro is een fooi, want u komt er levend van af. Tachtig euro zal u leren. Dit doet u niet nog een keer.’

1

Na de val

Sinds we aan de Haarlemmerhout wonen, verlang ik tijdens vakanties naar ons huis. Ik verheug me op het weerzien, op de eerste glimp vanuit de auto: het bewijs dat het er nog staat. Een fraai bouwwerk als sluitstuk van een stramme rij, uitnodigend door de oprit van wit grind naar de garage, onder een grote magnolia. Zodra de volle, bakstenen wangen in zicht komen, lijkt de deur ertussen te glimlachen.

Dat zei ik ooit hardop in de auto, toen ik na een helse rit vanuit Italië midden in de nacht met pijn in de botten en stroeve spieren de straat in reed. Doodop was ik. Dacht dat iedereen sliep en ik iets van die spanning van twintig uur snelweg van me kon afschudden door die malle gedachte uit te spreken.

Maar de kinderen bleken wakker. Ze straftten me meteen af.

‘Je bent snelwegdronken, Jo-hob,’ spotte mijn zoon, met de sirenestem die ook zijn moeder opzette als ze me kwijt was in de supermarkt. Dan schalde mijn naam tussen de schappen en dook ik van schaamte een ander gangpad in.

‘Ons huis is een kuthuis,’ sneerde mijn dochter, maar haar stem miste overtuiging en volume. Ze mompelde wel vaker iets voor zich uit. Alle opborrelende puberonvrede kreeg meteen lucht. Zij was ervan af, mij raakte het.

Voor hetzelfde geld had het wispelturige kind iets leuks gezegd. Ik kon me herinneren dat Gaby in betere tijden haar hand op mijn bovenbeen legde als de kinderen iets treiterigs riepen of achter in de auto kabaal bleven maken. Om te voorkomen dat ik snibbig of driftig werd. Zo eenvoudig doofde ze opkomende woede. Laat gaan, seinde ze. Ik ben er ook nog, we hebben een goed leven. Alsof er een duif op mijn been was geland.

Niet zo lang geleden was deze intimiteit nog vanzelfsprekend. We zaten naast elkaar en zwegen tevreden, omdat we beiden wisten dat níet praten níets betekende. Het was gekozen kalmte. Gaby en ik hadden altijd iets te bespreken. We voerden een doorlopend gesprek. Er was altijd een rode draad. Die gerieflijke voorraad gespreksstof zorgde ervoor dat we niet van elkaar vervreemdden. Zwijgen was nooit een last, maar een adempauze waarin we onze gedachten scherpten. De auto was er de ideale plek voor.

Dat was veranderd. In de zomer van 2013 keerden we terug uit Duitsland, een rit van niets, vanuit de Eifel. Naast mij zat Gaby de laatste kilometers lijdzaam uit. Af en toe hoorde ik een zucht. Zo'n moedeloze, die zichzelf licht verwijtend aandient, maar tegelijk afschermt voor een reactie.

Ik gaf gas. Ja, juist in de stad. Donder maar op met je boetes. De zoveelste, ik betaalde ze aan de lopende band. Ik reed niet volgens de regels. Zeker niet als ik alleen in de auto was en alleen op de weg. De TomTom had een flitsalarm, maar als ik het ping-geluid hoorde, gaf ik automatisch gas in plaats van op de rem te trappen. Een reflex. Bochten nam ik te kort en niet zelden raakte de zijkant van de auto een stoeprand, een paaltje, een zijspiegel. Bijna alles deed ik verder netjes. Zo netjes dat ik daardoor mijn baan verloor.

Zo netjes dat ik van onze vakantie in een Duits gat dat je met een loep op de kaart moest zoeken alsnog iets leuks probeerde te maken. Voor de kinderen. Nog nooit waren we zo dicht bij huis met vakantie geweest en naar zo'n slaapverwekkend oord. Gaby had geboekt.

'Je moet alles waaraan je gewend bent uit je hoofd zetten,' waarschuwde ze me in die weken dat ze elke ochtend de laptop openklapte om op koopjes te jagen.

'Alles wordt anders. Wen daar alvast aan.'

Ze zag het als haar taak om werk te maken van alle gevolgen

van mijn werkloosheid. Om te zorgen dat we financieel niet ten onder zouden gaan.

Laat in juni, de kinderen vroegen al wat we in de zomervakantie zouden doen, kroop ze nog steeds elke dag achter het scherm voor een urenlange zoeksessie naar nog goedkopere aanbiedingen. Zonder resultaat. Aan dat hopeloze ritueel moest ik een einde maken.

‘Boek nou een goedkoop huis met een zwembad, ergens waar het warm is. Vandaag,’ riep ik haar op een ochtend toe.

Ze keek me aan alsof ik had voorgesteld een privéjet te kopen en naar Zuid-Afrika te vliegen. Zo’n sierlijk vliegtuigje waarin we een enkele keer hadden gezeten als mijn tevreden klanten ons bij wijze van dankbetuiging op een uitje trakteerden. Zo ging dat als ik iemands vakantiehuis in het buitenland had ontworpen en de eigenaar terugkeek op een goede samenwerking. De opdracht werd afgerond met een logeerpartij van de architect en zijn gezin. Geen enkel bruikbaar contact heb ik aan die tijd overgehouden. Als je faalt en valt, besta je niet meer in die wereld.

‘Er zijn geen goedkope huizen met zwembad,’ bitste Gaby.

Alles wat ze zei klonk als een verwijt dat de moeite van het maken niet waard was. Het effect zou toch uitblijven. Zo schatte ze me inmiddels in.

‘Je bedoelt: zelfs de goedkope huizen zijn te duur voor ons,’ zei ik. ‘Je bedoelt: kijk wat er van ons geworden is.’

Gaby kon zo afwijzend met haar ogen draaien dat ze je uit een gesprek wegkaatste.

‘Ik bedoel niets. Ik probeer je met de neus op de feiten te drukken.’

Alsof ik de feiten niet kende. Feit was dat ik mijn kinderen rust wilde gunnen, zon en zee, een schoon bed, gezond eten. Ze werkten zich het hele jaar het leplazarus op school. Nooit problemen met huiswerk of slechte cijfers. Met de ijzeren discipline van een streber als het moest, gezond lanterfant als het kon. Ze hielden de balans zelf in de gaten. Dat moest ik belonen. Bovendien wilde